

*Макарчук Ю.В., студентка магістратури, Денисенко Ю.М., доц., Гула Є.П., проф.
Київський національний університет технологій та дизайну*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «СОЦІАЛЬНИЙ ПЛАКАТ» В СУЧАСНІЙ ТВОРЧІЙ ОСВІТІ

***Анотація.** У статті розкривається значення виконання соціального плакату в процесі підготовки художників та дизайнерів, а також аналізуються традиційні та інноваційні підходи до викладання теми «Соціальний плакат» в сучасних творчих навчальних закладах. Зазначається, що крім існуючих традиційних підходів до розробки соціального плакату, таких, як традиційні етапи проектування плакату, від інтуїтивного пошуку ідей образу та пошуку композиції до виконання макету плакату в графічних програмах або традиційними художніми матеріалами та технологіями вручну, є сенс вводити в навчальний процес різні форми більш глибокого вивчення об'єкту проектування, стимулювання студентів і мотивування їх на більш якісне виконання завдань з розробки дизайну соціального плакату, а також, в якості інноваційних підходів, необхідно використовувати в процесі пошуку образного рішення запозичених інших сфер діяльності прийоми та методи, такі, як методи мозкового штурму, методи аналогій, асоціацій та інші.*

***Ключові слова:** інноватика; інноваційні підходи; освітній процес; дизайн; соціальний плакат.*

Makarchuk Yu., Denysenko Yu., Gula Y.

Kyiv National University of Technologies and Design

INNOVATIVE APPROACHES TO TEACHING THE TOPIC "SOCIAL POSTER" IN MODERN CREATIVE EDUCATION

***Abstract.** In the article reveals the importance of social poster implementation in the process of training artists and designers, as well as analyzes the traditional and innovative approaches to teaching the topic of "Social Poster" in modern creative schools. It is noted that in addition to the existing traditional approaches to the development of social posters, such as traditional stages of poster design, from intuitive search of image ideas and search for composition and layout of the poster in graphic programs or traditional art materials and technologies manually, it makes sense to introduce into the educational process various form of deeper study of the object of design, stimulating students and motivating them to better perform tasks for the development of social poster design, as well as, in the bone of innovative approaches, should be use in the process of finding figurative solutions borrowed from other area of technique and methods, such as brainstorming methods, analogy methods, associations, and others.*

***Keywords:** innovation; innovative approaches; educational process; design; social poster.*

Вступ. Дослідження історії виникнення і розвитку соціального плакату, теоретичних праць, присвячених зазначеному виду графічного мистецтва, методів і прийомів, які використовуються при викладанні теми «Соціальний плакат», а також практичного досвіду художників і дизайнерів плакатистів, визначили необхідність узагальнення існуючих традиційних підходів і виявлення інноваційних підходів до викладання теми «Соціальний плакат».

Постановка проблеми. Сучасний світ динамічно розвивається і трансформується. Прискорюються процеси. Розвиток, трансформація і прискорення процесів характерні і для системи освіти, для методик викладання та засвоєння тих чи інших дисциплін та тем.

Однією з важливих тем підготовки дизайнерів-графіків та художників є тема розробки і виконання плакату, як досить лаконічного за своїми засобами, але дуже ємкого за змістом та інформативністю виду графічного твору.

І саме соціальний плакат є найбільш популярною темою з розробки зазначеного виду графічного мистецтва. Бо завжди існують гострі проблеми та питання певної групи людей, певного народу, суспільства чи всього людства. І пошук виразних ідей і композиційних рішень плакатів, які б гостро ставили питання чи надавали рішення існуючих соціальних проблем є ефективним засобом художнього виховання і відточення професіоналізму майбутніх художників і дизайнерів-графіків.

Разом з ускладненням самого життя та сприйняття все більш насиченої та все більш різноманітної інформації, ускладнюється і процес підготовки дизайнерів і художників, який вимагає розвитку ними нових і нових навичок, вивчення новітніх підходів і технологій. Узагальненню існуючих підходів і пошуку інноваційних підходів до викладання теми «Розробка соціального плакату» і присвячена праця.

Матеріали дослідження можуть бути використані у навчальному процесі викладачами і студентами творчих спеціальностей, а також практикуючими митцями, які займаються розробкою дизайну плакатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням інновацій в освіті присвячено багато праць сучасних дослідників. Серед них найбільш цікавими є роботи В.О. Васильця [1], Н.Г. Шарати [2]. Термін «інновація» найбільш ємко розкрито Н.О. Тимочко [3].

Визначенню поняття «плакат» і «соціальний плакат» присвятили свої праці О. Парфімович, Т.С. Ігошина [4], та інші дослідники [5]. Роль соціального плакату у розвитку суспільства розглядається у працях П. Скрипник [6], Є.В. Руденко, А.Ф. Павленко, В.Н. Бистрчкова, Т.А. Кугай, О.П. Басанець [7], та в роботах інших дослідників.

Впровадженням в навчальне і практичне проектування запозичених з інших сфер (таких як менеджмент, маркетинг, психології, соціології, архітектури, та інших) методів пошуку проектних рішень, присвячені праці Ю.М. Денисенка [8]. А створення інноваційних інтерактивних навчальних плакатів відображено в роботі Н.В. Лябах [9]. В результаті аналізу літератури за темою дослідження, праць, присвячених узагальненню використання інноваційних технологій при вивченні теми «Створення соціального плакату» не було виявлено.

Метою статті є виявлення та оприлюднення традиційних та інноваційних підходів до викладання теми «Соціальний плакат». Завданнями дослідження є: з'ясувати специфіку плакату, а саме соціального плакату, як особливого виду графічної творчості, проаналізувати літературу з зазначеної теми, виявити ще не вирішені попередніми дослідниками питання, виявити існуючі традиційні підходи проектування плакатів, щоб віднайти і запропонувати для впровадження в навчальний процес новітні, інноваційні підходи до вивчення теми «Розробка соціального плакату».

Для досягнення зазначеної мети в дослідженні використані такі наукові методи, як метод роботи з літературними джерелами, методи класифікації, аналізу і синтезу.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, для успішного досягнення мети наукового дослідження, необхідно визначитись з формулюваннями і поняттями, які є в об'єкті і в предметі дослідження.

Інновацією є «ідея, новітній продукт галузі техніки, технології, організації праці, правління, а також у інших сферах наукової та соціальної діяльності, засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду, є кінцевим результатом інноваційної діяльності» [5].

А інновація в освіті – «це закономірне, динамічне за характером і розвивальне за результатом явище, його впровадження дає змогу вирішити суперечності між традиційною системою та потребами в якісно новій освіті» [1].

Плакат в свою чергу – це «витвір мистецтва, різновид тиражованої графіки. Лаконічне, помітне, найчастіше кольорове зображення з коротким текстом, виконане, як правило, на великому аркуші паперу, виготовляється з рекламною, інформаційною, навчальною метою» [4, 5].

Одним з різновидів плакату є соціальний плакат. Соціальний плакат пропагує «базові соціальні цінності», відображає значущі соціальні проблеми, загрози та лиха [4, 5].

У плакатах, які є засобом соціальної реклами, можна виділити такі взаємозалежні тематики:

- а) боротьба із загрозами, попередження наслідків, інформування про благі вчинки й цілі;
- б) декларування цінностей;
- в) творіння;
- г) психотерапія соціуму [10].

Необхідно виділити функції соціального плакату і соціальної реклами. Їх є 4: соціальна, економічна, комунікаційна, маркетингова [10]. Кожна з них має певний вплив на користувачів. І при вивченні теми розробки соціального плакату необхідно знайомити студентів з зазначеними функціями, задля врахування цих функцій в процесі навчального проектування.

Розробка плакату, а саме, соціального плакату, є улюбленою темою більшості педагогів, які навчають графічному дизайну. Бо, як було зазначено вище, «завжди існують гострі проблеми та питання певної групи людей, певного народу, суспільства чи всього людства. І пошук виразних ідей і композиційних рішень плакатів, які б гостро ставили питання чи надавали рішення існуючих соціальних проблем є ефективним засобом художнього виховання і відточення професіоналізму майбутніх художників і дизайнерів-графіків».

Традиційними є використання в навчальному процесі самого алгоритму виконання плакату, від етапів пошуку ідеї за допомогою пошукових ескізів, до самого процесу пошуку композиції, пошуку найбільш відповідних зображень, шрифтових і колористичних рішень.

Також досить добрим є традиційне використання наступних підходів до розробки дизайну плакатів:

- «проектування без аналогів» (тобто створення об'єктів чи знаходження рішень принципово нових, де синтезуються технічні, образні, чи інші параметри, які досі раніше не зустрічались);

- «проектування за аналогами» (тобто мова йде про використання в своїх роботах вже кимось виконаних ідей, образів, підходів, але перероблених на власний смак і під певні завдання);

- проектування за прототипами, коли в якості підказки проектного рішення можуть бути використані речі, далекі від теми та об'єкту проектування [8, с. 19]. Сюди ж ми можемо віднести і відомий метод асоціацій, коли, наприклад, певний образ можливо знайти в розтрісканій штукатурці чи у випадковій плямі, чи у ненавмисно створеній формі якоїсь лежачої тканини, чи у формі висячої в небі хмаринки. Існує ще ряд методів і прийомів, які широко використовуються художниками і дизайнерами при пошуку нових форм.

Але вивчення технологій розробки дизайну соціального плакату можливо зробити набагато ефективнішим і дієвішим.

До інноваційних підходів до процесу викладання створення дизайну соціального плакату можливо віднести більш широке включення студентів в перед проектні дослідження історії та особливостей соціального плакату, як виду графічної продукції, проведення різних анкетувань, опитувань студентами студентів та інших користувачів, з метою виявлення психологічного впливу та значення використання соціального плакату для сучасних людей, вивчення особливостей творчості найбільш цікавих плакатистів, прийомів, методів, матеріалів, технік, технологій проектування та виготовлення соціальних плакатів, традиційних та інноваційних прийомів та методів пошуку ідей, пошуку художнього образу та композиційних рішень.

Необхідно відшукувати, досліджувати, та впроваджувати в процес проектування, а саме, в процес пошуку проектних рішень, прийоми та методи, запозичені з інших сфер діяльності: маркетингу, менеджменту, психології, та інших.

Досить ефективним в проектному пошуці ідей та рішень є досвід доцента Ю.М. Денисенка, який пропонує студентам широко використовувати на заняттях метод мозкового штурму, методи аналогій, асоціацій, та інші [8, с. 19–22].

Використання методу мозкового штурму в навчальній групі дає можливість активізувати студентів, включити їх в цікавий процес творчого пошуку, знайти незвичні рішення, розробити спільні підходи та ідеї, але потім надати їм можливість вирішити їх в індивідуальній манері, що ще більш стимулює (при такій формі змагання) нестандартну творчу реалізацію загальних для всіх ідей.

Результати теоретичних і практичних досліджень за темою історії, теорії, та проектування, виготовлення та використання соціальних плакатів, необхідно оформлювати у вигляді рефератів, чи тез доповідей, та наукових статей.

Але набагато кориснішим було б ще й знайомство інших з напрацьованими матеріалами у вигляді конференцій, презентацій, доповідей та семінарів, як на самих заняттях, так і під час позакласних міроприємств (студентських наукових конференцій, засідань наукових гуртків, круглих столів, клубів за інтересами і т.ін.

Також досить стимулюючою формою підвищення якості навчального проектування є проведення конкурсів кращих, а може, паралельно, ще й антиконкурсів гірших робіт (в даному випадку не обов'язково навіть оприлюднювати імена авторів гірших розробок, але такі виноси на загальне знайомство у вигляді конкурсних виставок студентських робіт, кращих та гірших розробок, мало б неабияке навчальне та виховне значення.

Досить цікавим може стати широке впровадження гумору, як при видачі конкретних завдань, так і як основного образотворчого засобу соціального плакату.

Нерідко саме гумор може стати найгострішим та найдієвішим засобом рішення тих чи інших соціальних проблем, розкриття тих чи інших вад суспільства чи окремих персон. Тут пригадуються неперевершені плакати часів другої світової війни, розроблені творчим колективом Кукриніксів.

Художники і дизайнери знаходяться в постійному пошуці нових форм самовираження та нових технологій проектування, виготовлення та використання плакатів та інших видів графічного дизайну. Цікавим досвідом є використання інтерактивних навчальних плакатів [9]. Використання інтерактивних форм соціального плакату може надати важливий сучасний динамічний і більш всеосяжний ефект комунікацій з соціумом.

Також сучасні технології дозволяють широко використовувати мультимедійні форми плакатних творів. І навчати студентів даним технологіям є важливим завданням сьогодення.

Висновки. В результаті аналізу літератури за темою дослідження, виявлено, що не зважаючи на велику кількість публікацій, присвячених історії і теорії соціального плакату, а також методиці створення дизайну плакату, з одного боку, певного досвіду впровадження інноваційних методів пошуку проектних рішень і використання інноваційних технологій створення і використання плакатів, на кшталт інтерактивних навчальних плакатів, з другого боку, узагальнюючих наукових публікацій і праць, присвячених використанню інноваційних технологій в системі навчання виконанню дизайнером продукції, загалом, і соціального плакату, зокрема, не виявлено.

Аналіз традиційних технологій навчання художників і дизайнерів-графіків виконанню завдання розробки дизайну плаката (соціального плаката), показує їх обґрунтованість і ефективність, але при нових викликах сьогодення, при ускладненні завдань, які стоять перед митцями нашого часу і майбуття, існуючі традиційні методи викладання потребують коригування і додаткового впровадження інноваційних підходів, методик, прийомів, які включають в себе як саму організацію навчального процесу, як систему стимулювання більш якісного засвоєння знань і вмінь майбутніми митцями, так і використання запозичених з інших сфер діяльності технологій вирішення складних технічних, соціальних і творчих завдань.

Список використаної літератури

1. Василець В. О. Інновації в освіті, їх види та класифікація. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Традиційні та інноваційні підходи у сфері сучасних педагогічних досліджень»* (м. Київ, 16 березня 2020 р.). Київ, 2020. URL: <https://genezum.org/library/innovacii-v-osviti-ih-vydy-ta-klassyfikaciya>.
2. Шарата Н. Г. Інноваційність в освіті – ознака сучасності. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2013/2013_2_47.pdf.
3. Тимочко Н. О. Економічна історія України: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 204 с.
4. Игошина Т. С. Графический дизайн отечественного современного плаката (история и современные традиции): автореф. дис. канд. искусствоведения: 17.00.06. Москва, 2009. 21 с.
5. Вікіпедія. URL: <https://uk.m.wikipedia.org>.
6. Скрипник П. Плакати як джерело дослідження соціально-політичних процесів в Україні у 20-х роках ХХ ст. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5226:plakati-yak-dzherelo-doslidzhennya-sotsialno-politichnikh-protsesiv-v-ukrajini-u-20-kh-rokakh-khkh-st&catid=81&Itemid=415.
7. Руденко С. В., Павленко А. Ф., Бистрякова В. Н., Кугай Т. А., Басанець О. П. Роль соціального плакату у розвитку суспільства. *Технології та дизайн*. КНУТД: Київ, 2017. № 3. С. 1–13.
8. Денисенко Ю. М. Конспект лекцій до курсу дисципліни «Основи і методи архітектурного проектування» для студентів 1-го курсу базового напряму підготовки 6.060102 «Архітектура» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». Одеса: ОДАБА, 2014. 49 с.
9. Лябах Н. В. Інтерактивний плакат – електронний освітній засіб нового типу – Хмарні технології та Технології Веб 2.0 для навчання – Методичний кейс – Каталог файлів. URL: http://liabahnatalia.ucoz.ua/load/metodichnij_kejs/khmarni_tekhnologiji_dlja_navchannja/interaktivnij_plakat_el_ektronnij_osvitnij_zasib_novogo_tipu/2-1-0-139.
10. Електронний ресурс. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2017-5/18.pdf>.